את השופר הגדול ביותר שייצר אברהם ריבק, שאורכו מטר עשרים, קיבל רונלד רייגן. אבל זה היה באמת משהו יוצא מהכלל. ריבק, 50, דור שביעי של יצרני שופרות מייצר כל שנה כאלפיים יחידות ומוכר אותם בששים ש"ח בממוצע. מעטים מהם מגיעים לבתי הכנסת. ומשהו לידיעת המתפללים, אם נקלעתם למקום שבו בעל התקיעה מוציא רק אוויר, זה לא מהשטן, הוא סתם לא התאמן, או שהוא חסר כישרון. השופר, אומר ריבק, בסדר גמור

ארי אפלטוני

אברהם ריבק לא מקבל את הטענות של התוקעים שיצא להם רק אוויר במקום תרועה.

צילום: יוסי אלוני

תקען מלידה

דיוקן מס' 3

אברהם ריבק / שופרא'

אברהם ריבק, בן 50 מחולון, לא היה צריך לשבור את הראש בילדותו מה יעשה כשיהיה גדול. עוד לפני שנולד, כבר היו במשפחתו שבעה דורות של יצרני שופרות ואך טבעי היה, שכמי שנולד צמוד לבית המלאכה של אביו, יעסוק גם הוא במקצוע המשפחתי. עכשיו הוא ממתין לבנו באותו בית מלאכה בן שבעים השנה, ברחוב נחלת בנימין בתל אביב, כדי שיסיים את שירותו הצבאי ויצטרף אליו וילמד גם הוא את המלאכה. "השושלת חייבת להימשך", אומר ריבק, אבל קצת קשה לראות את הדימיון בין בית המלאכה המאובק שלו, לטירת החלומות של שבה דרים בדנוור קולורדו, אנשי השושלת הקרינגטונית.

ריבק לא מסתפק בייצור בלבד. בכל ראש השנה ויום כיפור, הוא נודד בין כמה בתי כנסת בחולון ותוקע תקיעות מתוך השופרות שהוא מייצר, כמובן. בכל מקרה, אם לא יוצא לו צליל תרועה כלשהו, לריבק אין את מי להאשים. כי הוא האחרון שיוכל להאשים את השופר. את טענות התוקעים לגבי תקינותו של כלי התקיעה הוא מבטל בהינף יד: "יש כאלה שלא מצליחים לתקוע ואחר כך טוענים שהשטן נכנס לתוך השופר שלהם ולכן לא הצליחו בתקיעה. אלה דברי שטות. כל מלאכת התקיעה מתבססת על אימון בלבד. סביר להניח שלא התאמנו מספיק".

אתה יכול לתאר טכניקות של תקיעה בשופר?

"אין טכניקות מיוחדות. יש רק נוסחים שונים של תקיעות לכל עדה וההבדלים קיימים שנים רבות. האשכנזים תוקעים בקול יבבה רקה, כמו בכי של אדם. הנוסח הספרדי יותר עבה, מעין טנור. הקול התימני יותר עבה ועמום. בתימן נהגו להשתמש בשופרות עשויים מקרניים גולמיות, לא מעובדות".

לכל נוסח יש שופר משלו?

"שופר קשתי, בלי סלסולים, הוא שופר אשכנזי. שופר עם סילסול אחד זה שופר ספרדי ועם הרבה סלסולים זה שופר תימני".

ובאיזה נוסח אתה תוקע?

"בקול יבבה טנורית, משום שאני תוקע בבית כנסת ספרדי, אבל אני יודע לתקוע בכל נוסחי התקיעות כי אצלי באים בעלי תקיעה שאני חייב להתאים להם שופר לפי הכישורים שלהם".

בישורים?

"לכל אדם יש את כמות האוויר שלו. יש מומחים שיכולים לתקוע בכל שופר, אבל בעיקרון צריך להתאים את השופר לכל תוקע. הדבר מתבטא בגודל הקדח והפיה. אם יש לו נשימה ארוכה, הוא צריך פיה רחבה וקדח גדול. כך גם תצא לו תקיעה חזקה. אצל אנשים עם נשימה קצרה הכל הפוך".

במה שופרות אתה מוכר בשנה?

"בערך אלפיים. בממוצע חמישים־ששים שקל לאחד. עבודה קשה מאוד, אבל אפשר להתפרנס ממנה".

מי קונה?

"בעלי תקיעה, תיירים ונוער שרוצים ללמוד לתקוע".

במה זמן לוקח לעשות שופר?

"בממוצע כמה שעות לשופר משובח שמחירו יכול להגיע ל־150 שקל והפשוטים בין 30 ל־40 שקל".

במה חודשים אתה עובד בשנה?

"אני עובד כל השנה. בייצור שופר ישנם כמה תהליכים. צריך לשרוף את הקרן באש כדי לתת לה את צורת השופר וזו עבודה עם חום גבוה שאפשר לבצע רק בחורף. אחר כך אני מנקה ומלשט את הקרניים ואחרי פסח עושה את הגימור. בחודש אלול עובדים הכי קשה, כי צריך גם להתאים לבעלי התקיעה את השופרות".

יש קרניים טובות יותר וטובות פחות?

"הטובות ביותר הן אלו שמגיעות ממרוקו דרך צרפת. יש להן צבעים שונים, לבן ושחור. הן עשויות מחומר עבה וקל יותר לעיבוד. שופרות כאלה יכולים להחזיק מאות שנים. השופרות האחרים עשויים מקרניים מדרום אפריקה שצבען לבן. אלו מחזיקים בקושי שנה ומתבקעים. לכן הקרניים ממרוקו יקרות פי חמישה".

אפשר לדעת לפי מראה האיל החי, אם יצא מקרניו שופר משובח?

"בהחלט. כשאני חושב על איל, מיד אני חושב על הקרניים שלו ועל השופר שייצא מהן. לפעמים באים אלי תימנים שמגדלים איל כמה שנים ולפני השחיטה שואלים אותי איזה שופר ייצא מהאיל שלהם".

אתה יכול להגיד לפי הביקוש לשופרות מה מצב האמונה הדתית בארץ?

"האינתיפאדה הרחיקה תיירים מהארץ ופגעה בפרנסה, משום שרוב השופרות בעצם משמשים לגוי ורק אחוז קטן לתקיעה, אבל למרות זאת אני יכול להגיד שהביקוש לא ירד בהרבה ואפשר להסיק מכך שבסך הכל ישנה התעוררות דתית".

מה הסיבה שרק גברים תוקעים?

"כי תוקע הוא שליח ציבור ואשה לא יכולה לשמש כשליח ציבור".

נתקלת בשימושים אחרים שעושים בשופר, מלבד תקיעה בבית כנסת וחפץ לגיי?

"בתקופות קדומות השופר היה הכלי שממנו יכלו להוציא את הקול החזק ביותר. עם תקיעות שופר הכריזו על כוננות, על מלחמה וגם על הסכם שלום. היו גם מצעדים צבאיים שלוו בצלילי שופר. בעידן המודרני שמעתי לפני כמה שנים קונצרט של הפילהרמונית שנקרא 'קנטטה לשופר'. מאז לא שמעתי שוב".

יש שופרות מסורסמים שנתקלת בהם?

"חצי שנה לפני מבצע קדש, דודי המנוח נתן שופר לרב גורן. אמר לו 'עם השופר הזה תתקעו בהר סיני'. אחר כך פרצה מלחמת קדש והרב באמת תקע עם השופר על הר סיני. במלחמת ששת הימים השופר הזה היה בזחל"ם שפרץ לעזה אבל הזחל"ם נפגע ונשרף, וגם השופר הלך לאיבוד".

איזה שופר היה הכי גרנדיוזי שעשית?

"פעם יצרתי שופר משובח במיוחד שאחד הארגונים הציוניים העניק מתנה לנשיא ארה"ב רונלד רייגן. מבחינת מימדים, השופר הכי גדול הגיע ל־120 ס"מ. יותר גדול ממנו לא ראיתי מעולם". ■

כותבים קוראים

אבי רז

1 תשובה למר אריאל טלמון 'חדשות', 3.9

עד מתי ינעו חופשית בכבישי ישראל כל המרצחים מהרצועה ומהגדה, מחפשים להם טרף קלו סגורים עם מספרים כחולים נוסעים להם ללא כל פיקוח, ביום וב־לילה, בלא ביטוח מתאים, במצב מכני רע, תוך שהם זורקים אשפה בצידי הדרך ומזלולים בחוקי התנועה, והעיקר – כל אחד ואחד מהם הינו בחזקת רצח פר־סונציאלי: ילדינו הקסנים בסכנה. יש להטיל פיקוח הדוק על כל רכב מהשטחים.

מר טלמון היקר,
מדוע להסתפק בפיקוח הדוק רק על מכוניותיהם של תושבי השטחים? הרי הסכנה אינה טמונה במכוניות, אלא ביושביהן. לפיכך, תסכים בוודאי שלא די בלוחיות כחולות, ויש לחייב את הפלסטינים לענוד טלאי כחול.

2 תשובה למר משה יראון 'הצופה', 6.9

על ישראל לקחת בחשבון גם אפשרות של תרגיל כלל־ערבי להטעייתה. ממיכות הפלישה העיראקית לכוויית לפסגה הערבית האחרונה אומרת דרשני. ייתכן שבדיונים חשאיים ביניהם הגיעו שליטי ערב למסקנה שהעליה הגדולה מברה"מ וממקומות אחרים עלולה לחזק את ישראל מבחינה כוחאדם, תוך כמה שנים, ב־50־60 אחוז ואולי אף להכפיל את אוכלוסייתה, ולכן יש לנסות ולהשמידה בהקדם. אולי עיראק רק מביימת את כיבוש כוויית, וכך מאפשרת לסוריה ולמצרים לגיים כוחות ולשלוח יחידות צבא לסעודיה, בחזית נוספת נגד ישראל, בסענה שכוחות אלה באים להגן על סעודיה ועל הנסיכויות. הרי ברור וגם מוצהר שכוחות אלה לא באו לגרש את העיראקים מכוויית. גם הסכסוך הסורי־עיראקי אינו כזה, שלא ייתכן לחסלו בדרגע, למען מטרה משותפת ראשונה במעלה, כמו חיסול מדינת ישראל. הערבים בהחלט ערמומיים דיים לתרגיל כזה.

מר יראון הנכבד,
הקשר הבינלאומי נגדנו נפתל וחמור הרבה יותר ממה שאתה מעלה על דעתך: גם נפילתה של חומת ברלין, המהפכה ברומניה, התמוטטות המישטרים הקומוניסטיים בגוש המזרחי, התפוררותה של האימפריה הסובייטית – אינם אלא מזימה ערמומית שלא באה אלא להרדים אותנו ולהרפות את כוננותנו מפני מיתקפת־פתע של אויביבינו חורשי־הרע. וכי במיקרה התירו הסובייטים לרבבות יהודים לצאת את ארצם ולהגר לישראל? ראה את מצוקת האבטלה בארצנו, או את שוועת מחוסרי הדיור, ותיווכח מה הם זוממים.

3 תשובה למר מתי דוד 'חדשות', 9.9

נציג סעודי רשמי אמר לעיתונאי ישראלי בסלון ה־אווירי בפרנבורו באנגליה ש"עשיתם את הרבר הנכון ביותר והחשוב ביותר לאוור כולו כאשר הפצצתם והשמדתם בשנת 1981 את הכור האטומי בעיראק."
לתשומת לבם של כל הישראלים שיצאו בזמנו בבר־קורת קשה כנגד הפעולה שבוצעה על־ידי חיל האוויר על־פי החלטת ממשלת ישראל.

מר דוד היקר,
מעניין מאוד: מכל הנציגים הסעודים הרישמיים, אתה מבקש מאיתנו להאמין דווקא לאותו נציג שאמר דברים העולים בקנה אחד עם השקפותיך. ולמה שלא נאמין לנציגים הסעודים האחרים, שמכריזים – בדרך־כלל – את ההפך?
יתר על כן: מוטב שתקרא בעיון את מכתב מס' 2 לעיל ואת התשובה עליו, ותמצא כי הסיכוי הוא שאותו סעודי־רישמי, שדבריו כה מצאו חן בעיניך, דיבר כך במיסגרת אותה תוכנית הטעייה שטנית שהעולם כולו חורש נגדנו.

4 תשובה למר עופר דואק 'ידיעות אחרונות', 9.9

כדי שבתחרות הקרובה ייבחר השיר הישראלי הטוב ביותר, אני מציע להקים ועדת אירוויזיון, שתבטא את טעמו של כלל הציבור הישראלי. ישתתפו בה מבוגרים, ילדים, עולים חדשים, ערבים וגם דוברי שפות זרות. את השירים יש להשמיע בהשמעה מוקרמת, שבוע לפני תחרות הגמר, והשיר הזוכה עצמו ייבחר על־ידי כל צופי הטלוויזיה, וגם על־ידי צוותים של מומחים. כך נזכה אולי שהאירוויזיון יתארח בשנה הבאה, בירושלים.

מר דואק הנכבד,
אכן, רעיון נאה בתכלית, העשוי להבטיח בחירה ראוייה לתחרות החשובה. אלא שכדאי להעמיק את המידגם: מן הראוי אפוא לבחור את השיר הייצוגי במישאל־עם (וטוב יעשו הוגי החוקה־לישראל, אם יוסיפו לנוסח חוקתם סעיף מתאים). בינתיים, עד אז, אולי יש להטיל את הבחירה על בית־המחוקקים שלנו, הכנסת, שחבריה מייצגים היטב את כלל הציבור ומשקפים נאמנה את ערכיו של העם, טעמו ואמונותיו.

5 תשובה למר שמעון שפירא 'מעריב', 3.9

יש אצלנו הרבה דירות בנות שלושה חדרים ויותר שבהן מתגורר אדם אחד בלבד. יש לפנות לבעלי דירות כאלה ו"לשדך" אותם בעולה־יחיד, או בזוג־עולים לתקופה מסויימת של שנה־שנתיים, עד שייבנו מספיק דירות לכל משפחות־עולים.
אם הפנייה למצפונם הלאומי והאנושי של בעלי הדירות האלה לא תיענה – אולי יהיה צורך לחוקק חוק, מתאים בתחום זה.

מר שפירא היקר,
האם לא די בכך שהגורל האכזר גזר על אותם אנשים אומללים חיי בדידות בשלושת חדרי דירותיהם, שאתה בא להוסיף מנת־מכאוב על צרתם ולאלץ אותם להצטופף עם אנשים שאין הם מכירים בכלל?

ב'יעקב' 063 התפרסם במדור זה מכתבה של הגב' זליגמן, שבו הביעה הכותבת את צערה על כך שבעל המדור לא נרצה, וביטאה את תיקוותה כי ראשו יקוצץ בהקדם. במכתבו, ביקש הקורא סגל להגיב על דברי הגב' זליגמן.
יש לשלח את הנבל אבי רז איש אשאפ השמאלני החוצפה שעובר גבול פושע מועד אשר האדמה לא ראתה.